

Ārlietu ministrija

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

EKONOMIKAS UN
SOCIĀLO ZINĀTŅU
FAKULTĀTE

Diasporas un migrācijas
pētījumu centrs

Ziņojums

DIASPORAS IEGULDĪJUMI UN INVESTĪCIJU PIESAISTES IESPĒJAS LATVIJAI

Inta Mieriņa

Rīga, 2025

LU Ekonomikas un sociālo zinātņu fakultātes

Diasporas un migrācijas pētījumu centrs

PAR PĒTĪJUMU

Projekta finansējumu nodrošināja Latvijas Republikas Ārlietu ministrija, kas veicināja iespēju veikt padziļinātu pētījumu par diasporas iesaisti un attieksmi pret dažādiem jautājumiem. Aptauja tika īstenota, izmantojot web aptaujas metodi, kas nodrošina plašu pieejamību un iespēju sasniegt lielu mērķauditorijas loku.

Respondentu rekrutācija tika organizēta, balstoties uz Latvijas Universitātes rīcībā esošo diasporas e-pastu datu bāzi, kas ietver vairāk nekā 8000 ierakstu. Lielākā daļa aptaujas dalībnieku tika piesaistīta, izmantojot šo datu bāzi. Papildu respondentu piesaiste notika, izvietojot reklāmas portālā Delfi, kā arī sociālajos tīklos, tostarp Facebook un Instagram. Būtisku ieguldījumu veicināja informācijas izplatīšana partneru tīklos, piemēram, Ārlietu ministrijas, latviesi.com, Pasaules Brīvo latviešu apvienības (PBLA) un Eiropas Latviešu apvienības (ELA) sociālajos medijos.

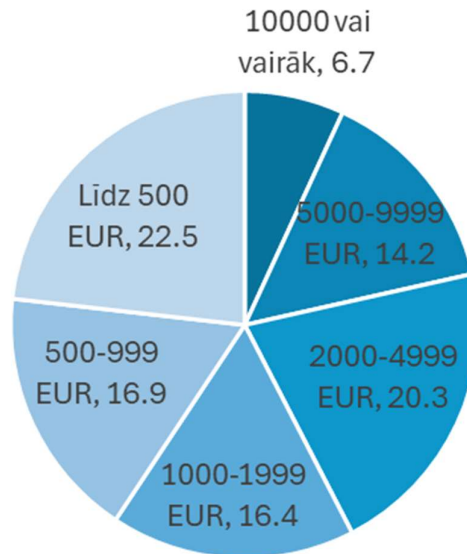
Kopumā aptaujā piedalījās 1950 respondenti, no kuriem 1446 sniedza atbildes uz jautājumiem, kas tieši interesēja Ekonomikas ministriju un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru (EM/LIAA) un skar jautājumus par diasporas ieguldījumiem un investīciju piesaistes iespējām Latvijai.

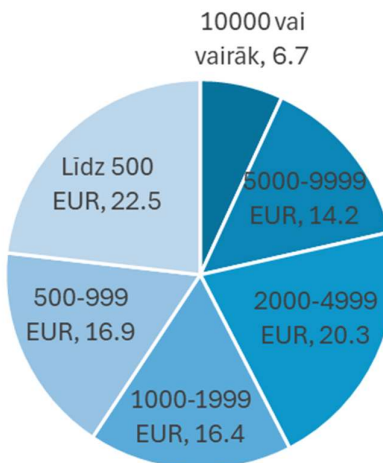
NAUDAS PĀRVEDUMI UZ LATVIJU

Atbildes uz jautājumu par naudas sūtīšanu Latvijā dzīvojošajiem draugiem, radiem vai paziņām parāda, ka gandrīz puse ārvalstīs dzīvojošo sūta naudu uz Latviju, turklāt 13,7% to dara regulāri.

Bāze: sūta naudu un bija gatavi novērtēt apjomu (n=351)

No tiem 55%, kas naudu sūta, kā arī bija gatavi novērtēt tās apjomu, katrs piektais sūta vairāk nekā 5000 EUR gadā un tikpat – 2000-4999 EUR gadā.

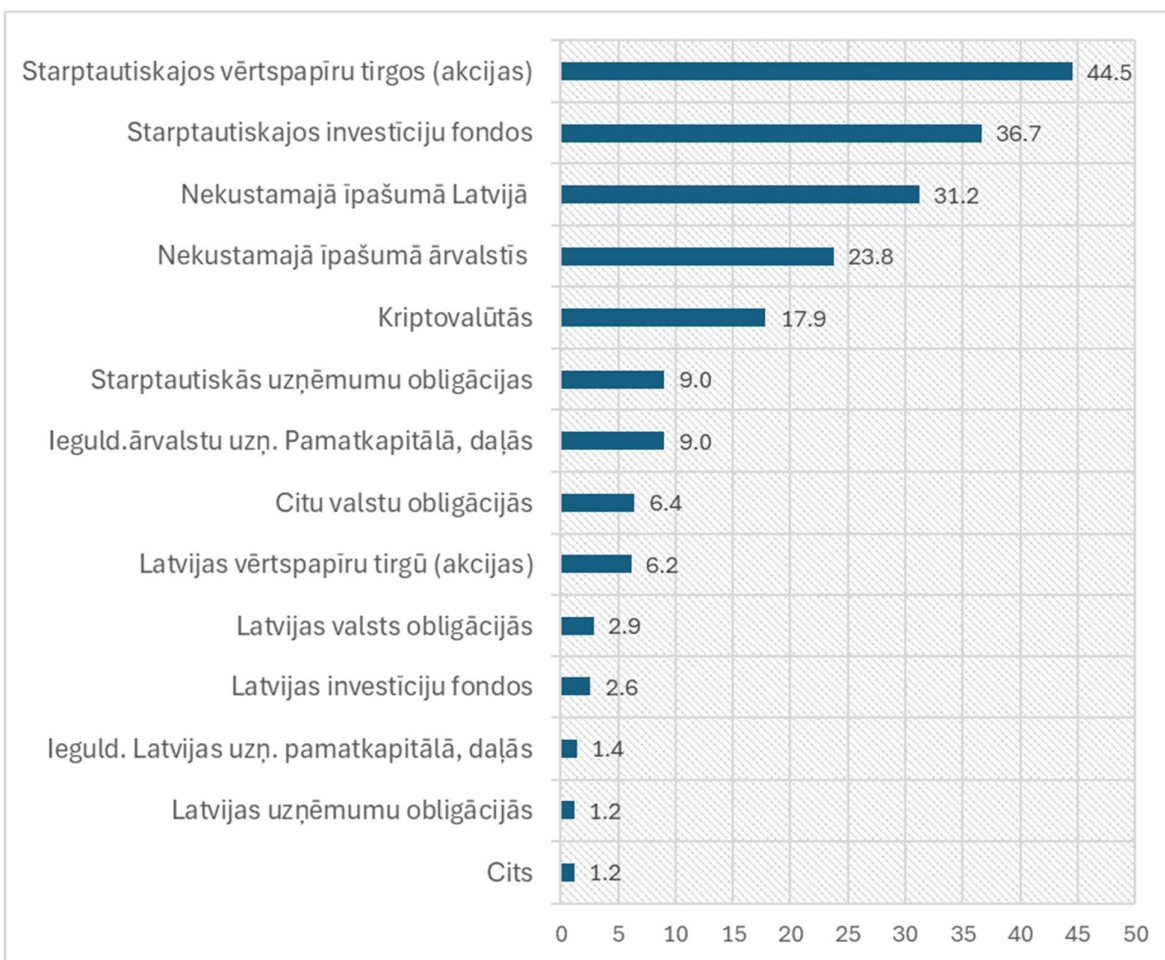
Bāze: sūta naudu un bija gatavi novērtēt apjomu (n=351)

IEGULDĪJUMI

Aptauja atklāja, ka 30% aptaujāto diasporas pārstāvju aktīvi iesaistās dažādu veidu ieguldījumos, tādējādi veicinot ekonomisko aktivitāti gan Latvijā, gan ārpus tās. Starp populārākajiem ieguldījumu veidiem ir vērtspapīri, kas norāda uz ilgtermiņa uzkrājumu stratēģijām, kā arī nekustamais īpašums, kas bieži vien saistīts ar personīgu vai ģimenes saikni ar konkrēto reģionu. Papildus tam daļa respondentu izvēlas modernākus investīciju instrumentus, piemēram, kriptovalūtas, kas liecina par interesi par inovatīvām tehnoloģijām un finanšu risinājumiem. Ieguldījumu ģeogrāfija ir plaša – no ieguldījumiem Latvijā līdz starptautiskām investīcijām, kas atspoguļo diasporas pārstāvju globālo perspektīvu un daudzveidīgo pieeju finanšu pārvaldībai.

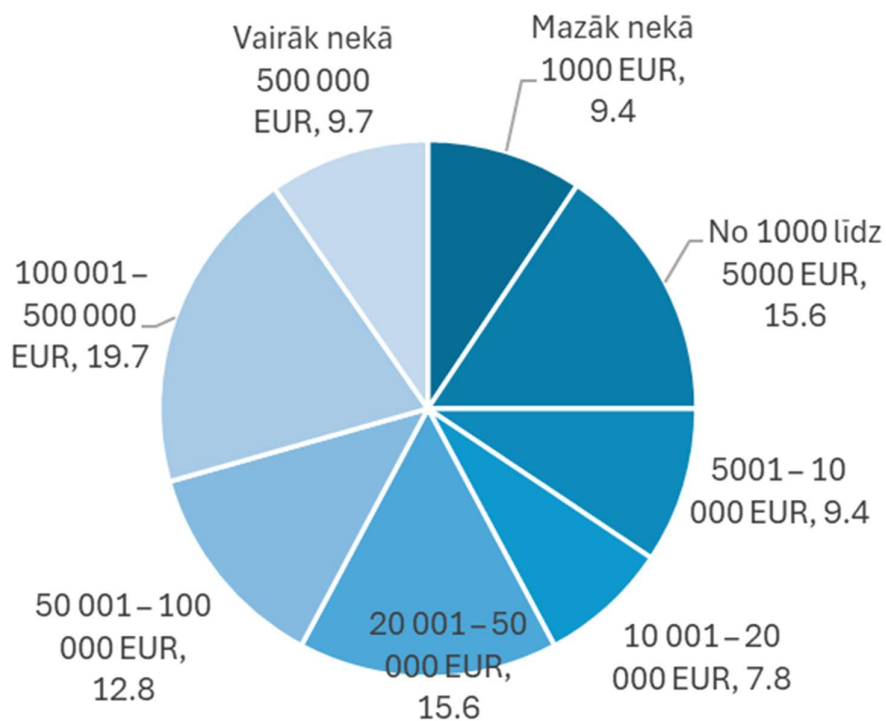
Bāze: veic ieguldījumus (n=420)

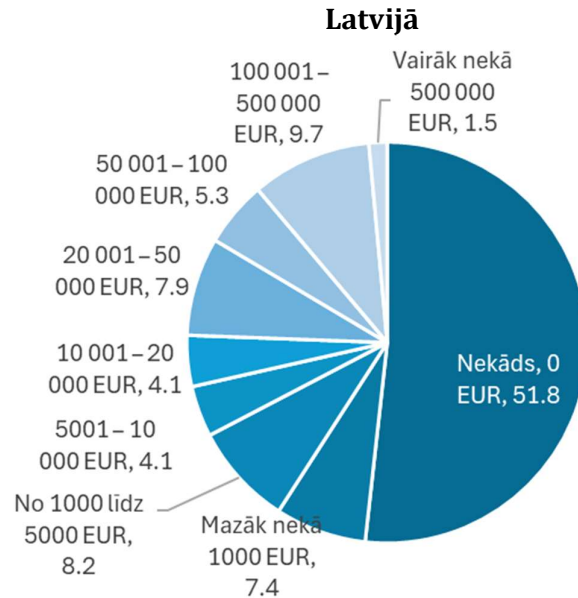

Aptauja atklāj arī to, ka gandrīz 20% diasporas pārstāvju ir veikuši nozīmīgus ieguldījumus, kuru apjoms pārsniedz 10 000 EUR, norādot uz būtisku daļu finansiāli aktīvu indivīdu. Tomēr aptuveni puse no aptaujātajiem vispār neveic ieguldījumus Latvijā, kas atspoguļo zināmas barjeras vai motivācijas trūkumu ieguldījumiem dzimtenē. Īpaši izceļams ir fakts, ka lielie investori, kuru ieguldījumi pārsniedz 500 000 EUR, ļoti reti izvēlas ieguldīt Latvijā, kas norāda uz potenciāli neizmantotām iespējām piesaistīt augstākas klases kapitālu no diasporas.

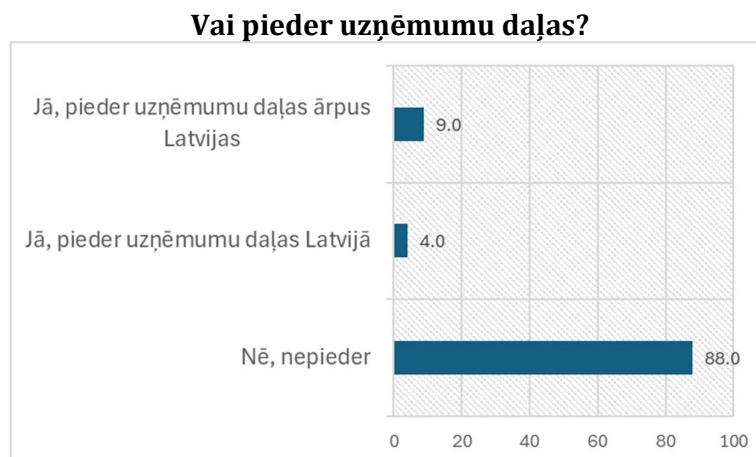
Ieguldījumu apjoms Kopējais

Bāze: veic ieguldījumus un sniedza konkrētu atbildi uz jautājumu (n=340)

Aptaujas dati liecina, ka diaspora kopumā biežāk izvēlas veikt investīcijas ārvalstīs, nevis Latvijā. Tas attiecas ne tikai uz vispārējiem ieguldījumiem, bet arī uz specifiskiem ieguldījumiem uzņēmumos vai to kapitāldaļās. Šī tendence norāda, ka ārvalstīs dzīvojošie biežāk redz iespējas un potenciālu investīcijām savas mītnes zemēs vai starptautiskajos tirgos, kamēr ieguldījumi Latvijas ekonomikā tiek veikti retāk. Tas var būt saistīts ar tirgus pieejamību, investīciju nosacījumiem vai zināšanu un uzticības trūkumu Latvijas biznesa videi.

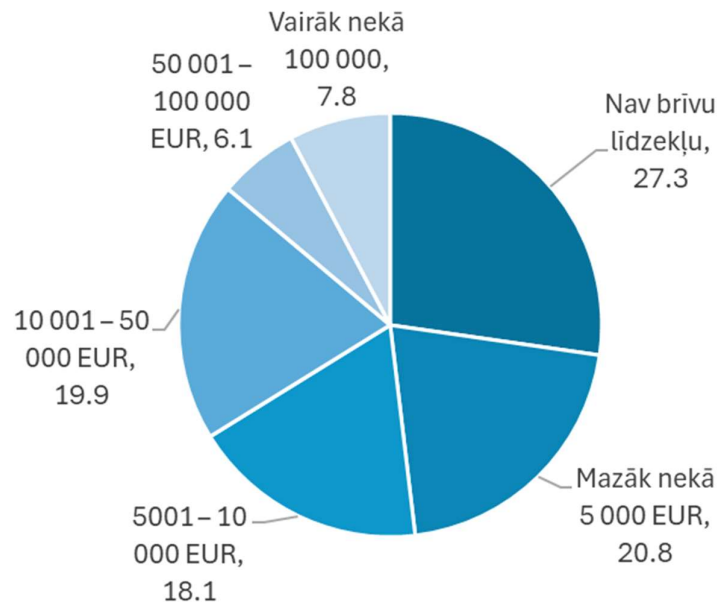
Bāze: visi (n=1440)

Novērtējot pieejamos brīvos līdzekļus, ko būtu iespējams investēt, 27% respondentu norādīja, ka viņiem tādu nav, bet aptuveni pusei ir pieejami 5000 Eur vai vairāk (24% respondentu atteicās atbildēt uz šo jautājumu).

Cik ir brīvu līdzekļu, ko varētu investēt

Bāze: visi, kas neattiecas atbildēt (n=979)

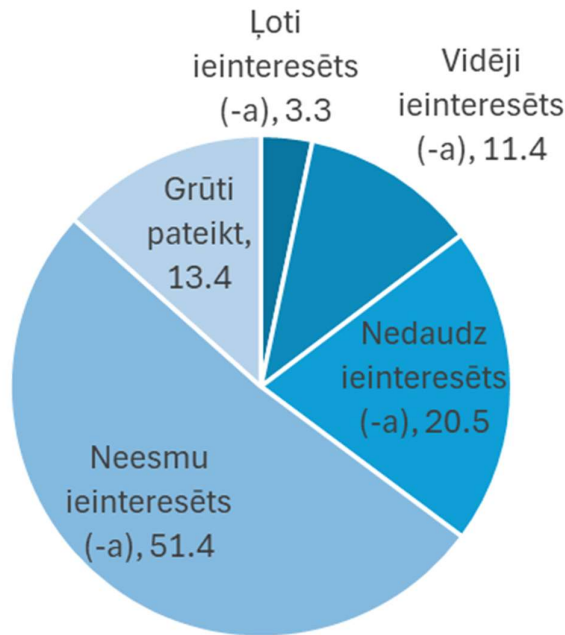
Aptaujas dati atklāj, ka 14,7% no diasporas pārstāvjiem, kuriem ir brīvi līdzekļi, izrāda augstu vai vidēju interesi ieguldīt Latvijas uzņēmumos. Tas nozīmē, ka aptuveni katrs desmitais diasporas pārstāvis būtu ieinteresēts investēt Latvijas ekonomikā. Papildu 20% no tiem, kuriem ir pieejami finanšu resursi, ir "nedaudz ieinteresēti" ieguldīt, tomēr viņu piesaiste investīcijām Latvijā būtu sarežģītāka, iespējams, prasot papildu motivāciju vai labākus nosacījumus.

Visaugstākā interese par ieguldījumiem Latvijā ir diasporas pārstāvjiem, kuri dzīvo Šveicē, Luksemburgā un ASV, kamēr Īrijā un Lielbritānijā dzīvojošie ir ievērojami mazāk ieinteresēti. Šādu interesi biežāk izrāda tie, kuri ārzemēs dzīvojuši līdz pieciem gadiem vai arī visu savu dzīvi, savukārt attiecībā uz piederību tautībai interešu sadalījums starp latviešiem un citu tautību pārstāvjiem ir līdzīgs. Galvenokārt investēt Latvijā ir ieinteresēti Latvijas pilsoņi, kas liecina par saiknes ar valsti un tās nākotni nozīmīgumu šo lēmumu pieņemšanā.

Interese ieguldīt Latvijas uzņēmumos

Bāze: ir brīvi līdzekļi (n=1176)

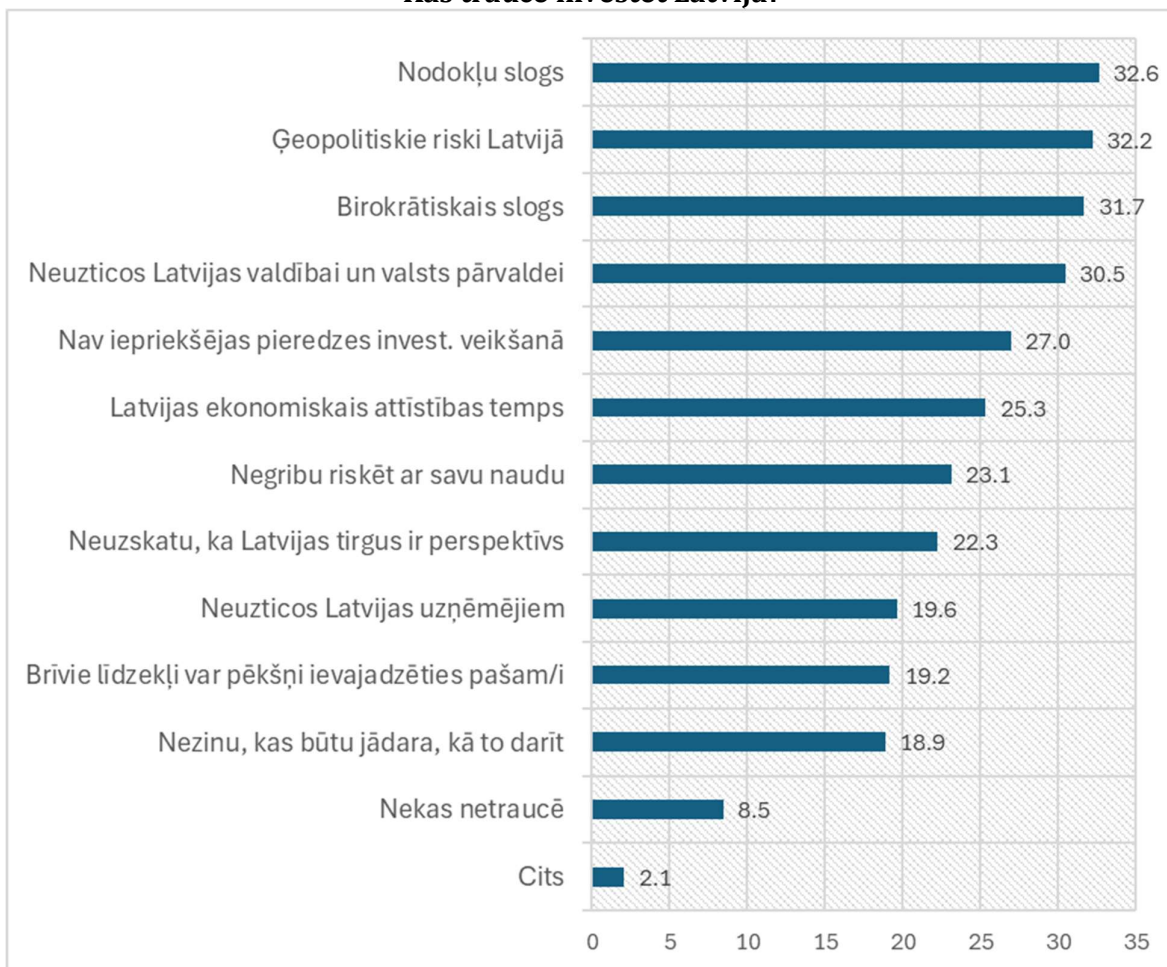
Aptauja atklāja vairākus galvenos iemeslus, kas kavē diasporas pārstāvjus ieguldīt Latvijā. Visbiežāk minētās barjeras ir saistītas ar nodokļu sistēmu, kas investoriem šķiet sarežģīta un nesamērīgi apgrūtinoša. Papildus tam nozīmīgs šķērslis ir birokrātija, kas rada iespaidu par ieguldījumu procesu kā laikietilpīgu un sarežģītu.

Cits būtisks faktors ir ģeopolitiskie riski, kas rada bažas par ieguldījumu drošību ilgtermiņā. Tāpat nozīmīgu lomu spēlē neuzticēšanās – gan attiecībā uz Latvijas institūcijām, gan vispārējo biznesa vidi, kas var atturēt potenciālos investorus no kapitāla ieguldīšanas dzimtenes ekonomikā. Šie aspekti norāda uz nepieciešamību uzlabot Latvijas investīciju vidi, lai tā būtu pievilcīgāka diasporas pārstāvjiem.

Kas traucē investēt Latvijā?

Bāze: ir brīvi līdzekļi (1168)

Daudzi diasporas pārstāvji izsaka nopietnas bažas par investīciju iespējām Latvijā, uzsverot augsto nodokļu slogu un nepiemērotu biznesa vidi. "Ar šādu politiku un nodokļu slogiem? Jūs jokojat?!" izsaka viens no respondentiem, norādot, ka mazie uzņēmēji Latvijā maksā vairāk nodokļos nekā iegūst peļņā. Citiem ir līdzīgas bažas par to, ka ieguldot kapitālu, liela daļa no tā tiek nodokļos, piemēram, 90%, kas liek šiem cilvēkiem izteikt nepatiku pret šādu situāciju.

Daži respondenti norāda arī uz grūtībām darboties ar Latvijas bankām, pieminot augstās komisijas maksas un konservatīvo attieksmi pret klientiem. "Augstās Latvijas banku komisijas maksas" ir viens no iemesliem, kāpēc viņi izvēlas investēt citur, piemēram, ETF tirgos. Citi izteikuši vilšanos par ierobežojumiem, kas rodas, piemēram, no FATCA regulējuma, kas apgrūtina ieguldījumu plānošanu.

Svarīgs iemesls, kāpēc diasporas pārstāvji nevēlas ieguldīt Latvijā, ir arī informācijas trūkums par investīciju iespējām un likumdošanas izmaiņām. "Grūtāk sekot informācijai un likumdošanai. Vieglāk investēt savā mītnes zemē," norāda daži respondenti, uzsverot, ka investīcijas ir vienkāršākas, ja tās veic mājās, kur ir pieejamas uzticamas platformas un vairāk informācijas.

Papildus tam, problēmas rada arī nepietiekamā ieguldījumu infrastruktūra Latvijā, kā arī neskaidrības par konkrētu uzņēmumu situāciju un investīciju riskiem. Daži norāda uz to, ka nav viegli atrast piemērotus rīkus un platformas investīciju veikšanai, kas liek viņiem izvēlēties ārzemju akcijas un fondus. "Mazāks čakars, jo ārzemju akcijās/fondos/investīcijās var ieguldīt pāris sekunžu laikā," skaidro kāds no respondentiem.

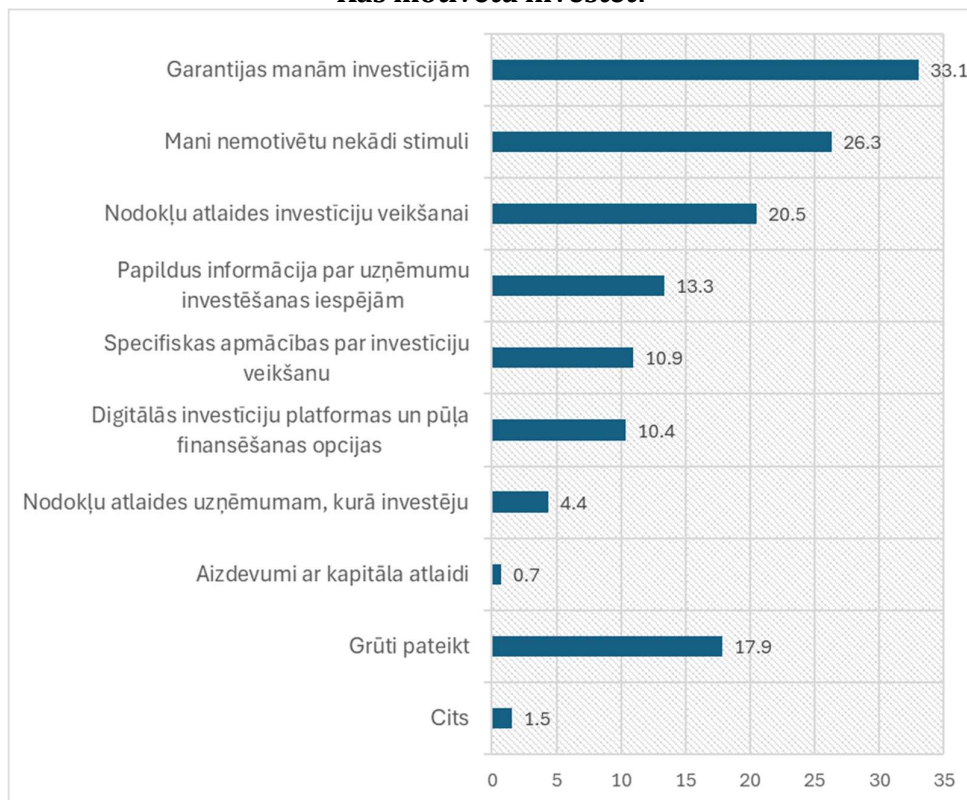
Ne mazāk svarīgs ir arī korupcijas un krāpšanas jautājums. "Slikta pieredze, vairākkārt esmu ieguldījis Latvijas uzņēmumos un ticis apkrāpts," atzīst kāds respondents, uzsverot, ka ir nepieciešama lielāka pārredzamība un korupcijas samazināšana.

Kopumā, šie izteikumi atklāj, ka Latvijas investīciju vide diasporas pārstāvjiem šķiet pārāk sarežģīta, neuzticama un apgrūtināša, kas liek viņiem izvēlēties citus ieguldījumu veidus vai valstis ar labvēlīgākiem nosacījumiem.

Kas motivētu investēt?

Bāze: ir brīvi līdzekļi (n=1169)

Aptaujā iegūtās atbildes norāda, ka gandrīz puse diasporas pārstāvju ir grūti pārliecināmi par ieguldīšanu Latvijā. Konkrēti, 26,3% respondentu norādījuši, ka nekas viņus nepārliecinās, bet vēl 17,9% ir atzinuši, ka grūti pateikt, kas varētu mainīt viņu viedokli. Tas liecina, ka liela daļa šīs grupas ir skeptiski noskaņoti pret ieguldījumiem Latvijā, neskatoties uz dažādiem iespējamiem atbalsta mehānismiem.

No visbiežāk pieminētajiem faktoriem, kas varētu ietekmēt viņu lēmumu, ir investīciju garantijas un nodokļu atlaides. Šie divi instrumenti tiek uzskatīti par iedarbīgākajiem veidiem, kā palielināt uzticību un motivēt diasporas pārstāvjus ieguldīt Latvijā. Investīciju garantijas sniedz drošības sajūtu, samazinot risku un nodrošinot zināmu atbalstu, kas ir īpaši svarīgi tiem, kas ir pieredzējuši zaudējumus vai vilšanos iepriekšējās investīcijās.

Savukārt nodokļu atlaides tiek uzskatītas par otro iedarbīgāko stimulu, kas varētu mainīt attieksmi pret ieguldījumiem Latvijā. Daudzi respondenti ir norādījuši, ka šādas atlaides būtu pozitīvs solis, lai mazinātu nodokļu slogu, kas viņiem šķiet pārlietu smags un neizdevīgs, īpaši, ja salīdzina to ar citām valstīm, kur ieguldījumi ir daudz izdevīgāki.

Respondenti atbildēs izcelti arī dažādi citi faktori, kas varētu motivēt viņus ieguldīt Latvijā. Pie tādiem, piemēram, tiek minēta ekonomiskā un politiskā stabilitāte, kā arī pozitīva un stabila ekonomiskā izaugsme, kas ir būtiski faktori, lai radītu pārliecību un uzticību. "Sakārtota tiesiskā un liberalizēta ekonomiskā vide" ir viens no galvenajiem iemesliem, kas palīdzētu investoriem justies droši, ieguldot Latvijā.

Svarīga ir arī korupcijas izskaušana un likumu sakārtošana, jo daži respondenti uzsver, ka bez skaidriem un stabiliem noteikumiem ir grūti pieņemt lēmumus par ieguldījumiem. Viens no respondentu izteikumiem ir: "Sakārtota sasodītā likumdošana attiecībā uz finansēm, kas netiktu laiku pa laikam grozīta." Tādējādi, ja Latvijas likumdošana kļūtu stabilāka un prognozējamāka, tas varētu radīt lielāku vēlmi ieguldīt.

Papildus tam, būtiska ir arī informācijas pieejamība par patiesajiem labuma guvējiem un caurspīdīgums uzņēmējdarbībā. Respondenti norāda, ka viņiem būtu svarīgi zināt, kas tieši stāv aiz konkrētiem uzņēmumiem, lai ieguldījumi būtu drošāki un pārskatāmāki. Arī inovācijas tiek uzskatītas par motivējošu faktoru; ja uzņēmumi būtu vairāk inovatori un attīstītu jaunas tehnoloģijas, tas varētu palielināt investīciju pievilcību.

"Latviešu pārvaldīts uzņēmums" ir vēl viens faktors, kas varētu ietekmēt investoru lēmumus, jo daži respondenti vēlas ieguldīt vietējos uzņēmumos, ko vada latviešu uzņēmēji un kuriem ir ciešāka saikne ar vietējo tirgu.

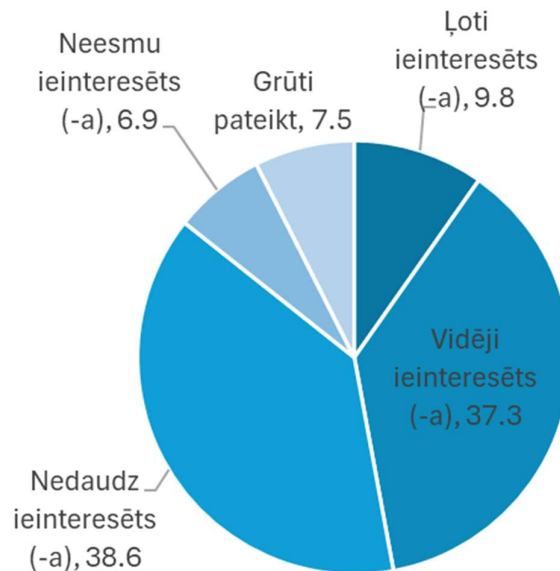
Daži respondenti norāda arī uz birokrātijas mazināšanu, tostarp finanšu nozarē. "Mazāka birokrātija, tostarp AML pārspīlētie pasākumi" ir problēma, kas apgrūtina ieguldījumus, jo šie pasākumi rada bažas par iespējamām sarežģījumiem un papildus izmaksām. Tāpat tiek uzsvērts, ka "VID un banku sektora vienkāršošana" ir svarīga, lai padarītu ieguldījumu procesu vieglāku un pieejamāku.

Piemēram, daži respondenti atzīmē, ka viņiem būtu vēlme ieguldīt Latvijā, ja nodokļi būtu izdevīgāki, tāpat kā tas ir, piemēram, Apvienotajā Karalistē, kur ieguldījumi caur "stocks and shares ISA" ir atbrīvoti no nodokļiem līdz pat 20 000 GBP gadā. Ja Latvijā būtu līdzīga iespēja, tas varētu būt liels stimuls investīcijām.

Cik lielā mērā būtu gatavs investēt, ja būtu pieejami vēlami atbalsta instrumenti

Bāze: ir brīvi līdzekļi un konkrēti sagaidīti atbalsta pasākumi (n=656)

Aptaujas rezultāti liecina, ka respondenti ir samērā ieinteresēti ieguldīt, ja tiktu piedāvāti vēlami atbalsta instrumenti, taču lielākā daļa ir piesardzīgi un vēlas precīzākus un detalizētākus pasākumus, lai palielinātu viņu ieguldījumu motivāciju.

Konkrēti, 38,6% respondentu norādījuši, ka viņus nedaudz ieinteresē atbalsta pasākumi, kas norāda uz to, ka viņi ir atvērti ieguldījumiem, taču vēlētos redzēt konkrētus un skaidrus instrumentus, lai būtu pārliecināti par to izdevīgumu. Viņi, iespējams, vēlētos redzēt, kā šie pasākumi darbojas praksē un kā tie varētu ietekmēt viņu ieguldījumu atdevi.

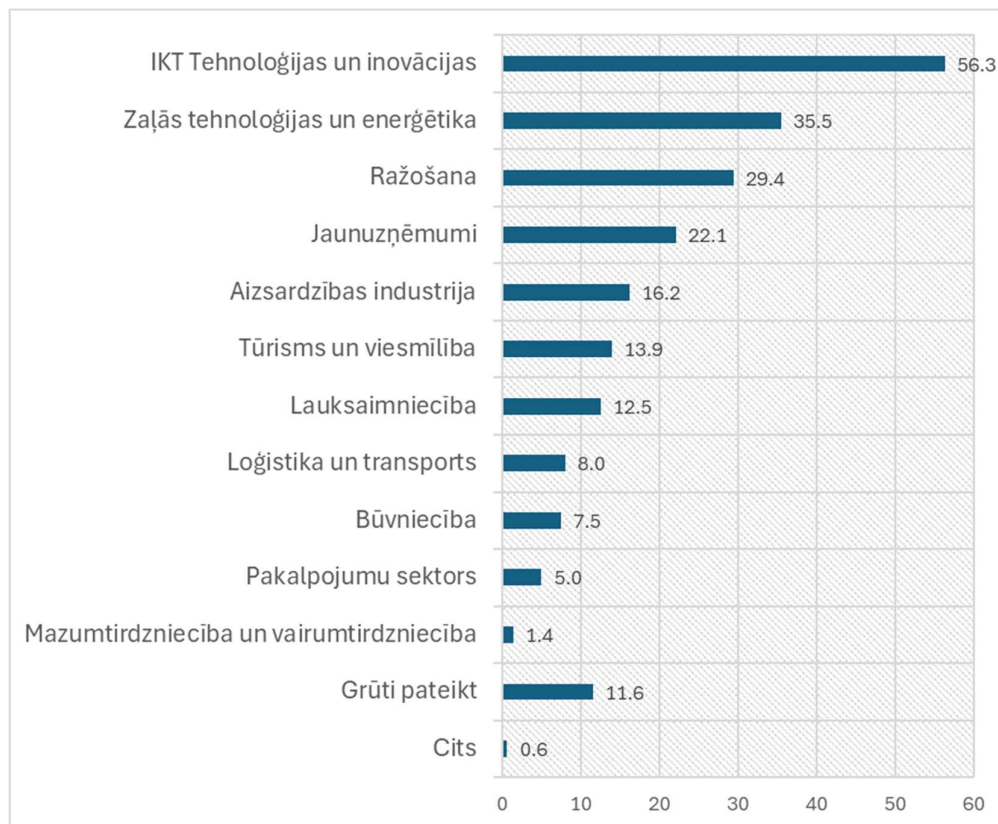
Papildus tam, 9,8% dalībnieku ir ļoti ieinteresēti, kas liecina par to, ka šiem investoriem ir liels potenciāls ieguldīt, ja atbalsta instrumenti būtu pieejami. Šī grupa varētu būt gatava ātri pieņemt lēmumus un sākt ieguldījumus, ja viņiem tiktu piedāvāts konkrēts un pievilcīgs atbalsts, piemēram, investīciju garantijas vai nodokļu atlaides.

Visbeidzot, 37,3% respondentu norādījuši, ka viņus vidēji ieinteresē šie atbalsta pasākumi. Šī grupa varētu būt līdzsvarota un vēlētos sīkāk izpētīt, kā atbalsta instrumenti tiks ieviesti, lai novērtētu to potenciālo ietekmi uz viņu ieguldījumiem. Viņi varētu būt atvērti ieguldījumiem, ja šie instrumenti tiktu pielāgoti viņu vajadzībām un sniegtu skaidras priekšrocības.

Kādās nozarēs būtu gatavs investēt Latvijā

Bāze: ir brīvi līdzekļi un būtu ieinteresējami investēt Latvijā (n=561)

Aptaujā respondenti norādīja vairākas nozares, kurās viņi būtu gatavi investēt Latvijā, un tās liecina par tendenci ieguldīt mūsdienīgās, inovatīvās un videi draudzīgās nozarēs. Visvairāk interesējošā nozare ir IKT (informācijas un komunikācijas tehnoloģijas) un inovācijas, kuru izvēlējās 56,3% respondentu. Tas liecina par to, ka šī nozare tiek uzskatīta par īpaši pievilcīgu, ņemot vērā tās potenciālu nākotnē. IKT un inovāciju sektors piedāvā augstu izaugsmes iespēju, jo tas ir saistīts ar tehnoloģiju attīstību, digitalizāciju un jaunu risinājumu ieviešanu, kas varētu būt pieprasīti gan Latvijā, gan ārvalstīs. Šāda veida uzņēmumiem ir arī plašs potenciāls eksportēt savus produktus un pakalpojumus, kas padara šo nozari īpaši pievilcīgu investoriem.

Otrajā vietā pēc popularitātes ir zaļās tehnoloģijas un enerģētika, kuru izvēlējās 35,5% respondentu. Šī nozare ir saistīta ar ilgtspējīgas attīstības un klimata pārmaiņu jautājumiem, kas kļūst arvien nozīmīgāki globālajā mērogā. Investīcijas šajā nozarē varētu ietvert enerģijas ražošanu no atjaunojamiem resursiem, energoefektivitātes risinājumus un videi draudzīgus transporta risinājumus, kas ir pieprasīti gan Eiropā, gan pasaulē. Zaļās tehnoloģijas kļūst

arvien aktuālākas, ņemot vērā Eiropas Savienības mērķus par klimata neitralitāti un zaļāka ekonomikas modeļa veidošanu.

Ražošana ir trešā nozare, kurā būtu gatavi investēt 29,4% respondentu. Ražošanas sektors ir pamats jebkuras valsts ekonomikai, un, lai gan tas var nebūt tik pievilcīgs kā inovāciju vai zaļās tehnoloģijas nozares, tas joprojām piedāvā stabilas investīciju iespējas. Šī nozare ietver gan tradicionālo ražošanu, gan augsto tehnoloģiju ražošanu, piemēram, mikroelektroniku ražošanu. Investīcijas ražošanā varētu būt saistītas ar rūpniecības modernizāciju un automatizāciju, kas veicinātu ražošanas efektivitāti un konkurētspēju.

Jaunuzņēmumi, kuru izvēlējās 22,1% respondentu, arī ir nozare, kurā daudzi investori redz lielas izaugsmes iespējas. Jaunuzņēmumu tirgus Latvijā ir salīdzinoši jauns, taču tas piedāvā iespēju ieguldīt uzņēmumos, kas var kļūt par nākotnes līderiem savās nozarēs, piemēram, tehnoloģijās, biotehnoloģijās vai digitālajā pakalpojumu sektorā. Šie uzņēmumi parasti ir dinamiskāki un ātrāk pielāgojas tirgus izmaiņām, kas var būt pievilcīgi investoriem, kas meklē augstāku risku un potenciālu peļņu.

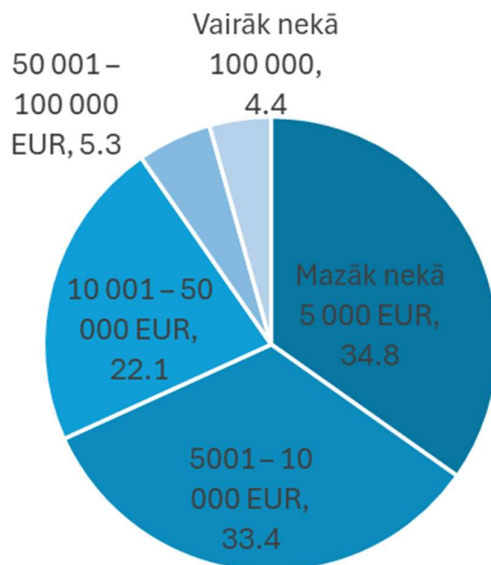
Papildus šīm galvenajām nozarēm, respondenti norādījuši arī citas nozares, piemēram, aizsardzības industriju, tūrismu un viesmīlību, lauksaimniecību, loģistiku un transportu, būvniecību u.c. Šīs nozares, lai arī mazāk populāras nekā iepriekš minētās, tomēr piedāvā konkrētus iespēju laukus, kas varētu būt pievilcīgi atkarībā no investoru interesēm un preferencēm.

Kopumā šie rezultāti norāda uz to, ka investori Latvijā visvairāk interesējas par nozarēm, kas piedāvā inovatīvas un ilgtspējīgas izaugsmes iespējas, kas ir saistītas ar tehnoloģiju attīstību, enerģētiku un zaļo ekonomiku. Tas atspoguļo arī globālās investīciju tendences, kurās tiek meklētas nākotnes nozares, kas būs spējīgas nodrošināt ilgtspējīgu peļņu un risinājumus globālām problēmām.

Investīciju apjoms Latvijā pie labvēlīgiem apstākļiem

Bāze: ir brīvi līdzekļi, būtu ieinteresējami investēt Latvijā un varēja atbildēt uz jautājumu (n=434)

Aptaujas rezultāti liecina, ka, pie labvēlīgiem apstākļiem, ievērojama daļa diasporas pārstāvju būtu gatavi ieguldīt lielākas summas Latvijas uzņēmumos. Aptuveni 30% respondentu norādījuši, ka būtu gatavi investēt vairāk nekā 10 000 EUR, kas norāda uz potenciāli lielu ieguldījumu apjomu. Aptuveni tikpat liels procentuālais apjoms būtu gatavs ieguldīt no 5000 līdz 10 000 EUR, kas liecina, ka daudzām diasporas pārstāvjiem ir vēlšanās ieguldīt, taču viņi varētu būt piesardzīgāki, sākot ar vidēja apmēra ieguldījumiem.

Šie rezultāti liecina par potenciālu, ka diasporas investīcijas varētu veidot ievērojamu daļu no Latvijas uzņēmējdarbības finansēšanas, ja tiktu nodrošināti labvēlīgi apstākļi, piemēram, skaidri un stabilitāti nodrošinoši atbalsta pasākumi, nodokļu atvieglojumi un uzlabota regulējuma vide. Tādējādi šie investori būtu gatavi ieguldīt ievērojamas summas, lai veicinātu Latvijas uzņēmumu izaugsmi un attīstību, kas arī sniegtu labumu valsts ekonomikai.

